

Brok, 03.10.2018

Społeczna waloryzacja krajobrazu polskich wsi

Projekt naukowy na lata 2016-2018 finansowany przez Narodowe Centrum Nauki (HS4),
pt. **„Reprezentacje przestrzenne osiedli wiejskich w Polsce”**

Kierownik projektu: dr hab. Marcin Wójcik, prof. UŁ

Wykonawcy: dr Paulina Tobiasz-Lis, dr Karolina Dmochowska-Dudek, dr Pamela Jeziorska-Biel, mgr Anna Traczyk,
mgr Oskar Wolski

WYDZIAŁ NAUK
GEOGRAFICZNYCH
Uniwersytet Łódzki

Plan wystąpienia:

1. Współczesny stan geografii społecznej – kierunki, koncepcje, problemy badawcze
2. „Reprezentacje przestrzenne” – geneza, koncepcja, problemy badań wsi
3. Dobór wsi – tło regionalne (regiony historyczne, kulturowe, przyrodnicze, ekonomiczne)
4. Reprezentacje społeczne przestrzeni (waloryzacja przestrzeni)
5. Krajobraz jako przestrzeń żyjąca („landscape” i „lifescape”)
7. Podsumowanie

Geografia społeczna

Wyjaśnia struktury i procesy społeczne w ich przestrzennym wymiarze (terytorialnym).

Koncentruje się na procesie społecznego tworzenia różnych form środowiska życia ludzi (krajobrazów, regionów, miejsc – miast i wsi) i relacjach, które łączą człowieka z otoczeniem (Wójcik, Suliborski 2014).

Główne problemy badawcze polskiej geografii społecznej

Źródło: Wójcik, Suliborski 2014.

Problem badawczy
Struktura społeczno-przestrzenna miast i regionów
Dysproporcje społeczno-przestrzenne, warunki i jakość życia
Preferencje i zachowania przestrzenne, postawy społeczne wobec przestrzeni
Percepcja i wyobrażenia przestrzeni
Świadomość i tożsamość terytorialna
Zbiorowości terytorialne

Konkurencyjne tradycje i koncepcje geografii społecznej wg R. Panelli (2009)

Źródło: R. Panelli (2009), uproszczone

Tradycja badań	Koncepcja badań	Problemy badawcze
regionalna	życie i stosunki społeczne są związane z innymi (fizycznymi i ludzkimi) wymiarami badanego regionu	zintegrowane opisy poszczególnych obszarów lub regionów pokazujące sposób, w jaki lokalna społeczność tworzy tkankę powiązanych ze sobą wymiarów środowiskowych, demograficznych, gospodarczych i kulturowych.
neopozytywistyczna	życie społeczne można rozumieć jako funkcję uniwersalnych procesów i praw łączących społeczeństwo z przestrzenią	- opisy statystyczne istniejących wzorców społeczeństwa działającego w przestrzeni (np. migracje, ubóstwo i dobrobyt) - modele matematyczne pozwalają badaczom w tworzeniu hipotez, badaniu i przewidywaniu powiązań pomiędzy grupami społecznymi oraz przestrzenią (np. skupiska etniczne, rynki nieruchomości oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne)
humanistyczna	życie społeczne jest postrzegane jako indywidualne i zależne od kontekstów oraz pojmowane poprzez doświadczenia i znaczenia człowieka w środowisku życia wartości	bogate opisy doświadczeń jednostek i grup oraz wartości i znaczeń przypisywanych przez nich życiu codziennemu oraz miejscom, z którymi są związani.
marksistowska	życie społeczne jest interpretowane w kontekście materialnych warunków i stosunków, które tworzą społeczeństwo nierówności	- teoretyczna krytyka organizacji społeczeństwa umożliwiających reprodukcję stosunków kapitalistycznych - studia przypadku ukazujące nierówności społeczne oraz warunki materialne różnych klas w systemie kapitalistycznym - geografia konfliktów społecznych na poziomie wewnątrz- i międzyklasowym
postmodernistyczna i poststrukturalna	społeczeństwo i przestrzeń są postrzegane jako zróżnicowane, wielorakie, dynamiczne oraz stale reprodukowane (kontestowane) w kontekście dyskursywnych znaczeń i praktyk (dekonstrukcja kluczowych pojęć) różnorodność	- czytanie różnorodnych i dynamicznych konstrukcji grup społecznych oraz przestrzeni - dekonstrukcje i krytyczne opisy relacji społecznych i przestrzennych - poszukiwanie możliwych radykalizowanych praktyk geograficznych łączących przeszłe oraz nowe podejścia do zagadnień i działań społecznych

D. Harvey (1990) od H. Lefebvre (1974) przyjął podział na trzy wymiary identyfikacji zjawisk przestrzennych („uprzestrzennienia”), tj.:

- **praktyki przestrzenne (materialne)**, jako które należy rozumieć wszelkie przepływy, transfery i interakcje o charakterze fizycznym (materialnym) identyfikowalne w przestrzeni i zapewniające społeczną reprodukcję

(SFERA MATERIALNA, PRZESTRZEŃ DOŚWIADCZANA);

- **reprezentacje (przedstawienia) przestrzeni**, które zawierają całą symbolikę i sferę znaczeń, kody oraz wiedzę umożliwiającą interakcję społeczną i wzajemne zrozumienie bez względu na ich potoczny czy specjalistyczny (naukowy) sens

(SFERA SYMBOLICZNA, PRZESTRZEŃ POSTRZEGANA);

- **przestrzeń reprezentacji (przedstawień)**, czyli wszelkie mentalne kreacje, jak np. kody, znaki, dyskursy przestrzenne, utopijne plany, wyobrażone krajobrazy, a także wykreowane przestrzenie, np. symboliczne (tematyczne) miejsca, malarstwo, muzea, które tworzą podstawę do tworzenia nowych znaczeń lub określają możliwości nowych praktyk przestrzennych

(SFERA WYOBRAŻENIOWA, PRZESTRZEŃ WYOBRAŻANA).

PIWODA, kobieta, ok. 75 lat

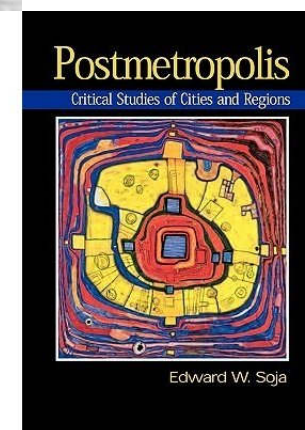
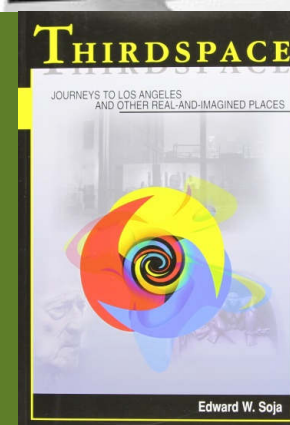
- „Dla mnie bardzo ważny jest **Kościół**, bo jestem sąsiadką i jest na mojej posesji wybudowany, wiadomo, jestem z nim emocjonalnie związana... dużo się dzieje wokół Kościoła. Szkoła, bo tam chodziłam do szkoły i pracowałam, no i cmentarz, to wiadomo... i wójt tam kaplicę wybudował... to duża wygoda, bo dawniej zmarli w domach byli”
- „Ja przyznam się Panu, ja **tu korzeniami wrosłam**, i mnie tu szanują, jak na przykład budowali Kościół, ja tu pisałam różne przemowy.. ludzie tu pracowali na moim podwórku, także no.. znają mnie od dawna, także wiedzą kto ja jestem i kim jestem i w jakiś sposób zdobyłam sobie szacunek u ludzi. Chyba nie potrafiłabym żyć bez tego środowiska. Nawet ta przyroda jest moim rodzinnym domem. Znam tu każdą ścieżkę. Tu dzieci urodziłam. Tu mieszkam. Tu sobie dom urządziłam”
- „Nazwa Piwoda jest, bo tu jest teren bardzo podmokły... po melioracji to inaczej to wygląda... A tu kiedyś jak było jeszcze to pastwisko, co to się przed wsią rozciąga, to było przecież jezioro takie małe, a tu obok taka ogromna sadzawka – to **wszystko pamiętam**, bo tu się bawiliśmy, tu się kąpaliśmy. I tu mówiono, że (nazwa) ze względu na dużo wody tu jest. I do dziś, mimo, że na górze mieszkam, wodę mamy, i ciągle zalewa nam Kościół”

E. Soja (np. 1996, 1999) – współtwórca kalifornijskiej szkoły urbanizmu społecznego (Los Angeles).

Krytyka społeczna w zakresie roli przestrzeni we współczesnych przemianach urbanizacyjnych oraz rozwój *przestrzennie zorientowanej teorii społecznej*.

Wprowadzając pojęcie trialektyki, na którym opiera jedną z głównych zasad „zwrotu przestrzennego”, próbuje on dokonać konceptualizacji przestrzeni zarówno w kategoriach obiektywnych i subiektywnych.

Jego zasługą jest ożywienie myśli geograficznej oraz powrót geografii człowieka do głównego nurtu dyskusji o przemianach społecznych miast, wsi, regionów lub używając bardziej abstrakcyjnego określenia – „miejsc” społecznych.

E. Soja (1999, s. 265-267) w pracach odwołującym się do tez stawianych przez H. Lefebvre wprowadza model, który nazywa trialektyką przestrzenności („trialectics of spatiality”).

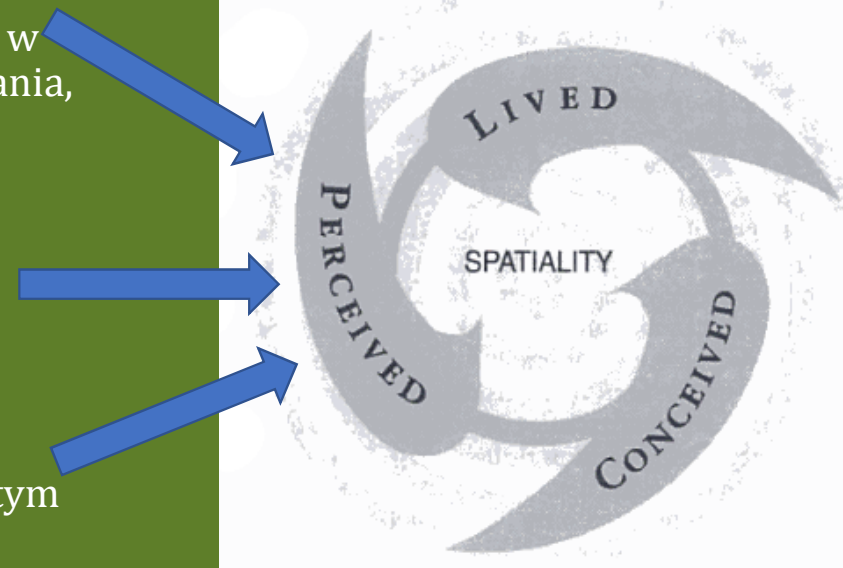
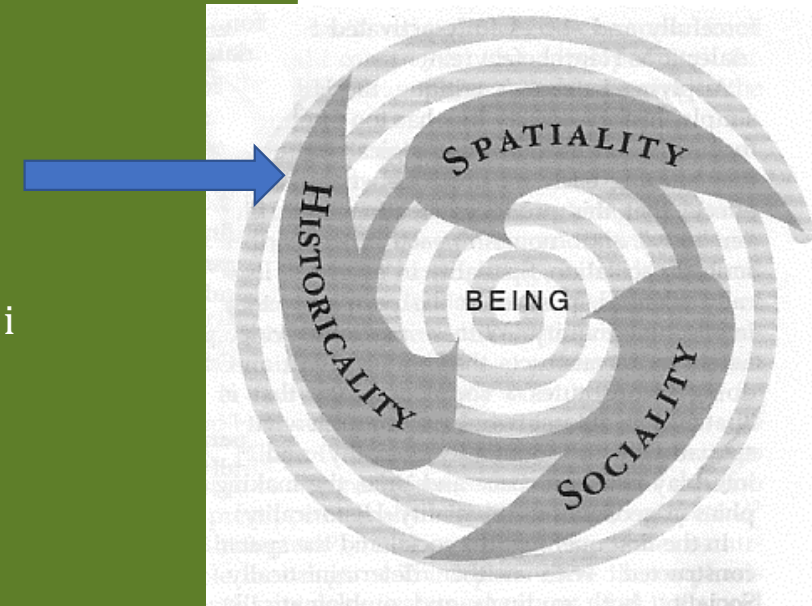
Stanowi on podstawę rozważań o naturze przestrzeni z punktu widzenia współczesnej dyskusji obracającej się wokół trzech kontekstów indywidulanego i zbiorowego istnienia („trialectics of being”), tj. trwania i czasu („historicality”), przestrzeni i miejsca („spatiality”) oraz społecznej reprodukcji („sociality”).

Na tym tle E. Soja wprowadził trzy odmiany przestrzeni, tzn.

1) **Przestrzeń pierwsza** – przestrzeń postrzegana – odnosi się do sposobów doświadczania przestrzeni przez człowieka (ludzi) zwłaszcza w zakresie prób empirycznych pomiarów zjawisk i możliwości ich mapowania, a także oceny związku pomiędzy przestrzenią fizyczną i układami społecznymi (determinująca rola podłoża na relacje społeczne);

2) **Przestrzeń druga** – przestrzeń wyobrażana – ma charakter bardziej subiektywny niż przestrzeń pierwsza, jest skonstruowana społecznie w wyniku nadania jej wymiaru symbolicznego, ma charakter pewnych przedstawień przestrzennych – „myśli (dyskursów) o przestrzeni”;

3) **Przestrzeń trzecia** – przestrzeń żyjąca – mieści się w pojęciu ‘codzienności’ jako podstawy różnych praktyk indywidulanego życia, w tym krajobrazu życia codziennego.

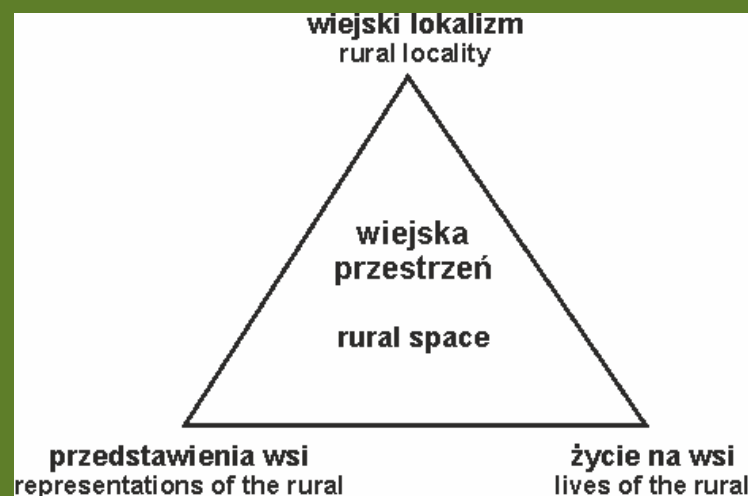
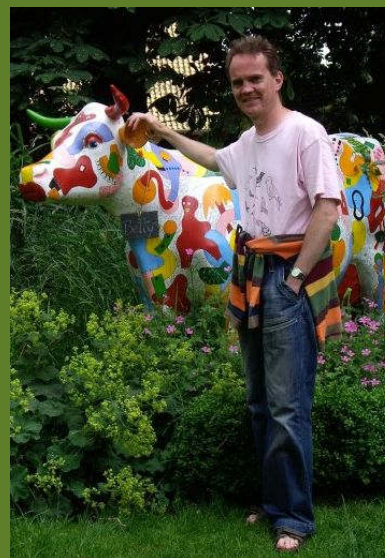
Model badań przestrzeni wiejskiej

Źródło: Halfacree K., *Rurality and post-rurality*, 2009.

W geografii wsi, najbardziej znaną propozycją zintegrowanych badań jest koncepcja „potrójnie złożonej” przestrzeni wiejskiej K. Halfacree (2004) oparta na teorii uprzestrzennienia H. Lefebvre.

W tym ujęciu przestrzeń wiejska jest kombinacją (połączeniem) trzech wzajemnie powiązanych ze sobą aspektów, tzn.

1. **lokalnych praktyk społecznych** (rural locality), czyli takich zachowań i działań, które mają wymiar lokalny;
2. **przedstawień wsi** (social representations), czyli form wiedzy i konstrukcji wsi (głównie formalnych);
3. **codzienności życia wiejskiego** (everyday lives), czyli form popularnej dyskusji o wsi oraz specyficznego (lokalnego) doświadczania przestrzeni (krajobrazu).

„Reprezentacje przestrzenne osiedli wiejskich w Polsce” (lata 2016-2018).

Cele prowadzonych badań mają charakter metodyczny i poznawczy, ale także praktyczny.

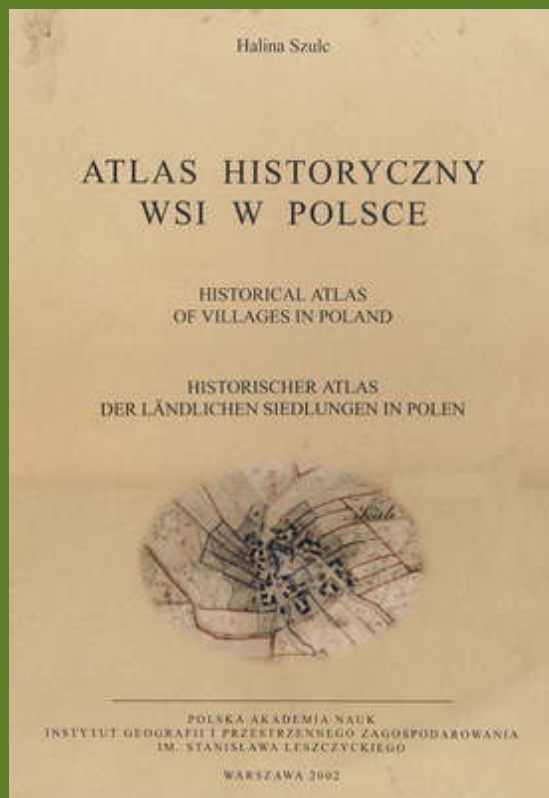
- 1) Dążymy do sporządzenia katalogu typów „przedstawięń przestrzennych” oraz sposobów ich analizy.
- 2) Charakter „przedstawienia” odnosimy do współczesnych procesów przemian przestrzennych (krajobrazowych) wsi związanych przede wszystkim z różnicowaniem się społecznym i ekonomicznym (m.in. problem rozwoju wielofunkcyjnego).
- 3) Badania prowadzone są w skali lokalnej, a studiami przypadku są 22 wsie (osiedla wiejskie).
- 4) Wybrane do badania wsie prezentują jednocześnie różne położenie w przestrzeni przyrodniczej (regiony naturalne), historycznej i kulturowej (regiony historyczno-kulturowe) i ekonomicznej (regiony ekonomiczne).

Celem badań jest także ukazanie współczesnego stanu tych miejsc, które, czego należy być świadomym, stanowiły w różnych epokach modelowe założenia przestrzenne, a których obecny kształt jest wypadkową różnych aktualnych i historycznych procesów społeczno-ekonomicznych (przez to stanowią swoisty zapis życia codziennego mieszkańców).

Wytwarzanie przestrzeni (wsi jako „miejsc”) pozwala na wyróżnienie różnych form jej przedstawień, tj. kartograficznych (w tym obecnie cyfrowych), planistycznych, promocyjnych, percepcyjnych (stanów mentalnych) i innych.

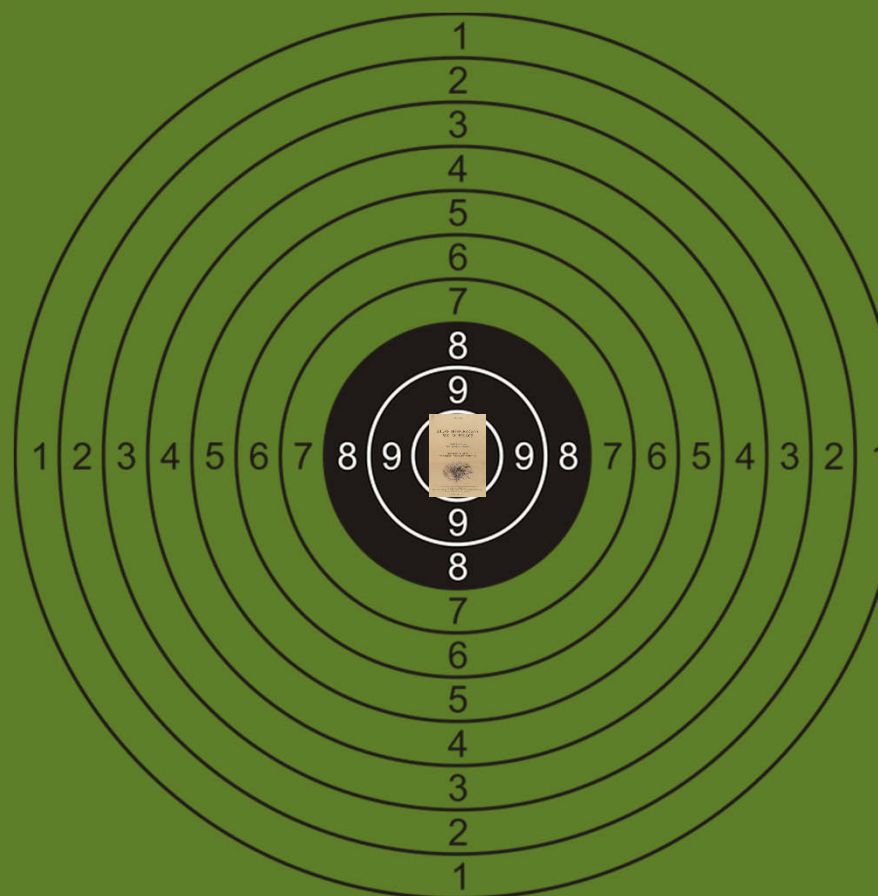
Ich zestawienie i porównanie pozwala odkryć to, co często jest niedostrzegalne, a co wpisuje się w próbę opisu kondycji współczesnych wsi, których krajobraz i ludzie tworzą razem specyficzne narracje przestrzenne.

Baza (lista) wsi – źródło specyficzne

200 planszy
57 wsi - dobór wstępny
21 wsi - ostateczna liczba wsi

przestrzeń
historyczna

przestrzeń
przyrodnicza

przestrzeń
kulturowa

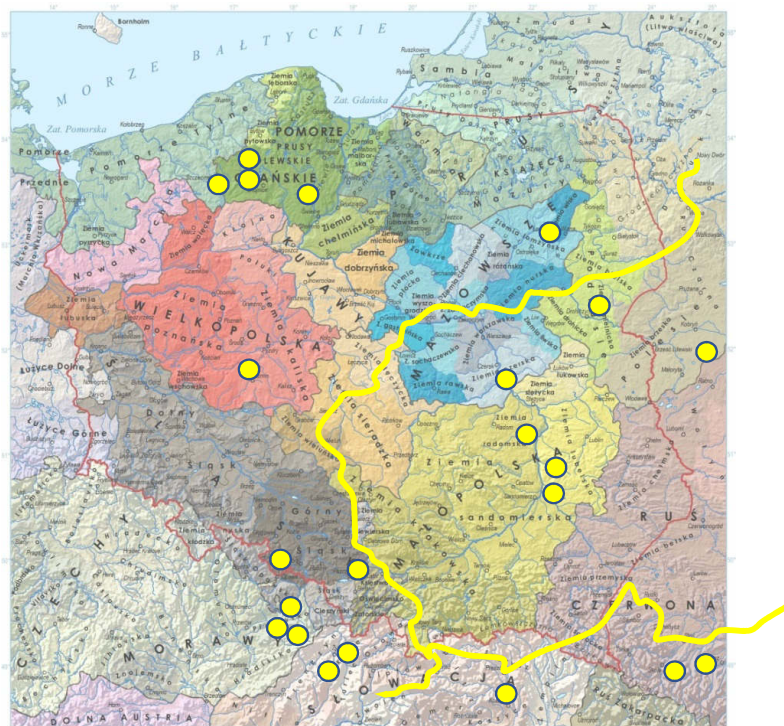
przestrzeń
ekonomiczna

Rozmieszczenie przestrzenne wybranych wsi

Przestrzeń historyczno-kulturowa - przemiany przestrzeni regionalnej w czasie (regiony historyczne, kulturowe i polityczne)

zachodniopomorskie	pomorskie	dolnośląskie	opolskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	mazowieckie	podlaskie	małopolskie	podkarpackie
<i>Sławino</i>	<i>Niezabyszewo</i>	<i>Miłoszyce</i>	<i>Czerwona</i>	<i>Zabrodzie</i>	<i>Nowołoskoniec</i>	<i>Długowola</i>	<i>Grabowiec</i>	<i>Marszowice</i>	<i>Grzęska</i>
<i>Zielnowo</i>			<i>Jodłów</i>			<i>Dzierżążnia</i>			<i>Piwoda</i>
			<i>Księżę Pole</i>			<i>Holendry Baranowskie</i>			
			<i>Miejsce Odrzańskie</i>			<i>Nasiadki</i>			
			<i>Pakosławice</i>			<i>Pacew</i>			
			<i>Złotogłowice</i>						

www.histmag.org

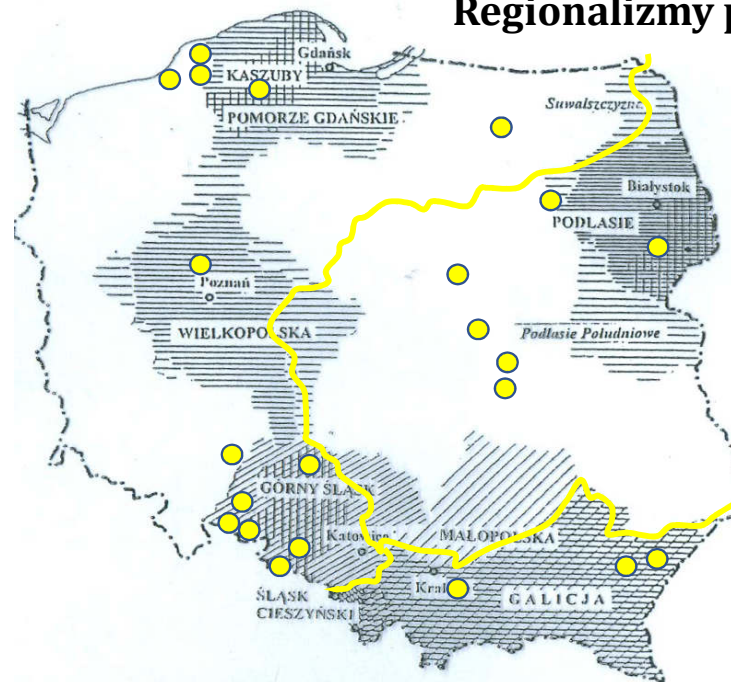
POLSKA
REGIONY HISTORYCZNE

www.exgeo.pl

exgeo

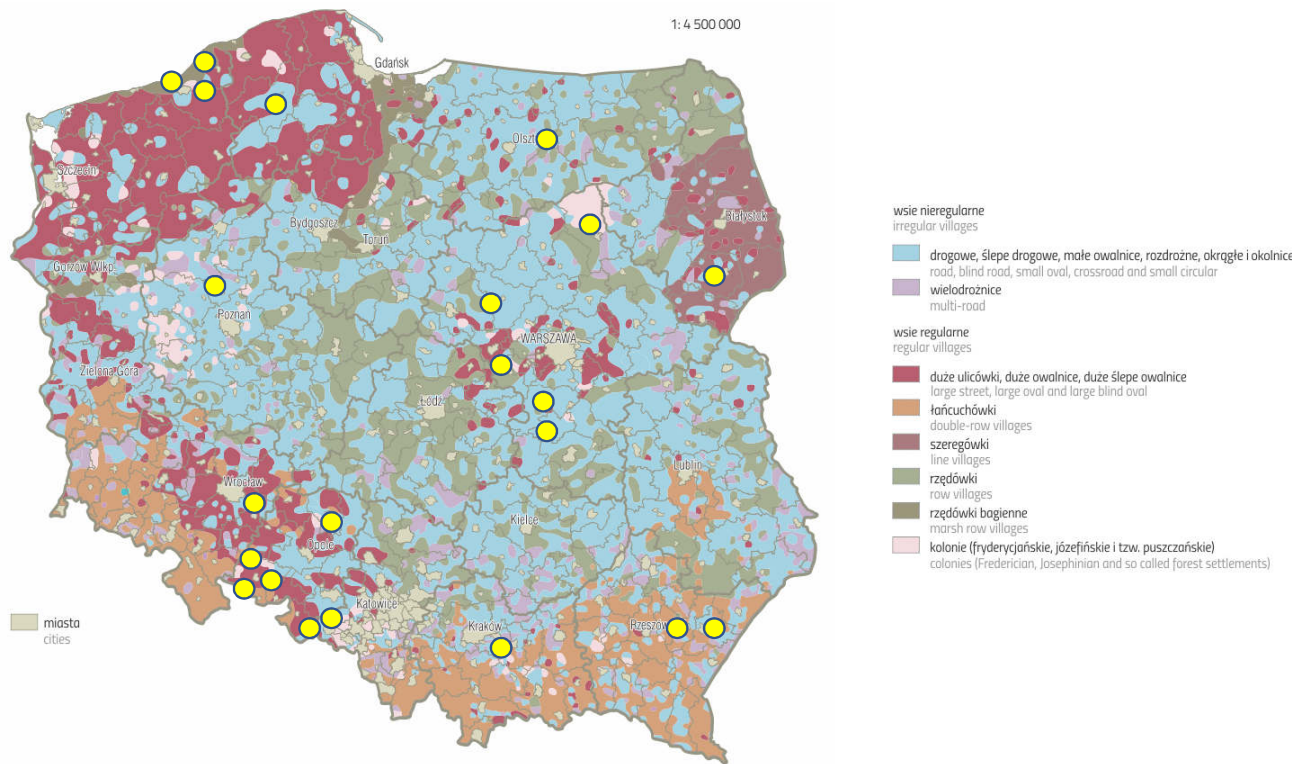
www.histmag.org

Regionalizmy polskie

Przestrzeń historyczno-kulturowa - geneza osadnictwa wiejskiego i jego przekształcenia w czasie

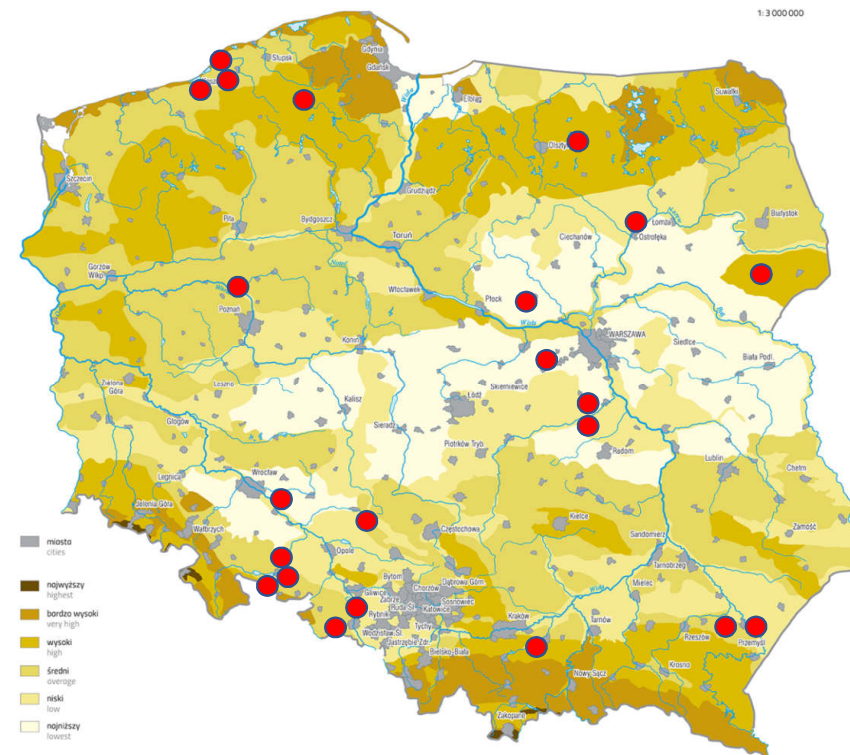
typ morfogenetyczny	wieś
okolnica	Księżę Pole
	Niezabyszewo
	Zabrodzie
drogowa	Miejsce Odrzańskie
	Zielnowo
wielodrożnica	Marszowice
	Pacew
ulicówka	Złotogłowice
placowa (owalnica)	Jodłów
	Miłoszyce
	Słowino
placowa (prostokątna)	Długowola
placowa (trójkątna)	Pakoławice
łańcuchówka	Grzęska
szeregówka	Grabowiec
kolonia holenderska (rozproszona)	Holendry Baranowskie
kolonia holenderska (rzędówka)	Dzierżążnia
	Nowołoskoniec
kolonia fryderycjańska (placowa, okrągła)	Czerwona
rzędówka	Nasiadki
	Piwoda

Typy morfogenetyczne wsi, H. Szulc, 1995

Przestrzeń przyrodnicza - regiony fizycznogeograficzne Polski

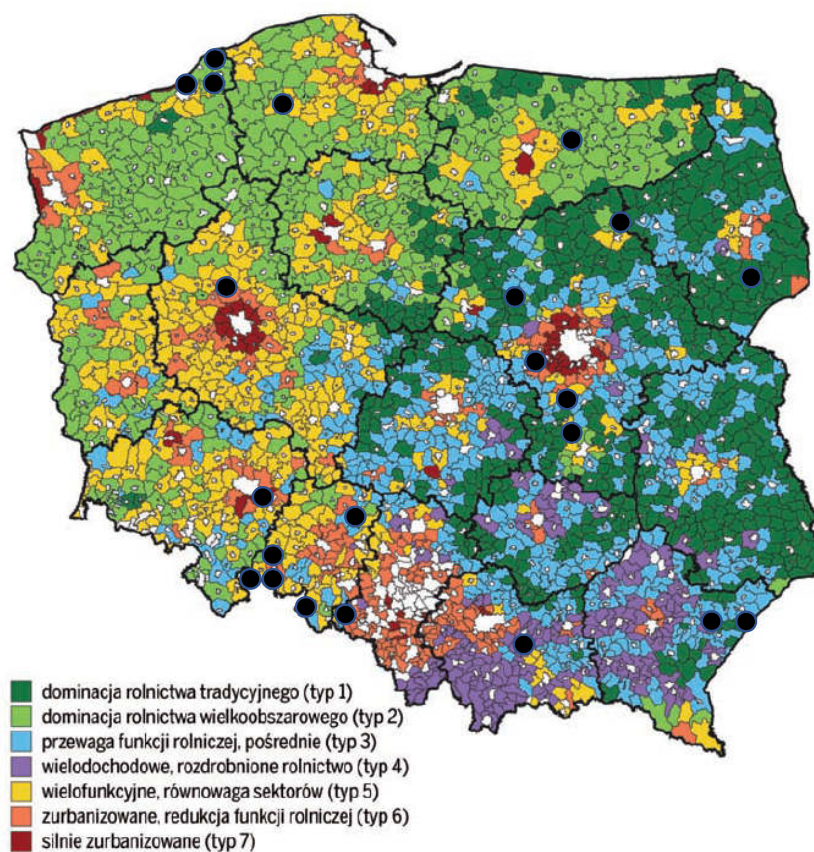
Region fizycznogeograficzny (podprowincja)	wieś
Pobrzeża Południowobałtyckie	Słowo
	Zielnowo
Pojezierza Południowobałtyckie	Niezabyszewo
	Nowołoskoniec
Pojezierza Wschodniobałtyckie	Zabrodzie
Niziny Środkowopolskie	Czerwona
	Długowola
	Dzierżania
	Holendry Baranowskie
	Księżę Pole
	Miejsce Odrzańskie
	Miłoszyce
	Nasiadki
	Pacew
	Pakosławice
	Złotogłowice
Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie	Grabowiec
Sudety z Przedgórzem Sudeckim	Jodłów
Podkarpacie Północne	Grzęska
	Marszowice
	Piwoda

Waloryzacja przestrzeni przyrodniczej, Bański J. (red.)
Atlas Obszarów Wiejskich, 2016.

1	2	3	4	5	6	7
dominacja rolnictwa tradycyjnego	dominacja rolnictwa wielkoobszarowego	przewaga funkcji rolniczej	wielodochodowe, rozdrobnione rolnictwo	wielofunkcyjne, równowaga sektorów	zurbanizowane, redukcja funkcji rolniczej	silnie zurbanizowane
Dzierżążnia	Księżę Pole	Czerwona	Marszowice	Jodłów	Miłoszyce	
Grabowiec	Nasiadki	Długowola		Niezbyszewo	Nowołoskoniec	
Pacew	Pakośławice	Grzęska			Złotogłowie	
Piwoda	Słowino	Holendry Baranowskie				
	Zabrodzie	Miejsce Odrzańskie				
	Zielnowo					

Przestrzeń ekonomiczna

Typologia rozwoju społeczno-gospodarczego, Rosner A., Stanny M. (red.), 2014.

Prezentacja wyników dla 4 wsi

Przypadki: 4 wsie

Niezabyszewo

Miłoszyce

Długowola

Piwoda

Niezabyszewo
(Ziemia Bytowska,
Pomorze)
Wieś placowa (okolnica)

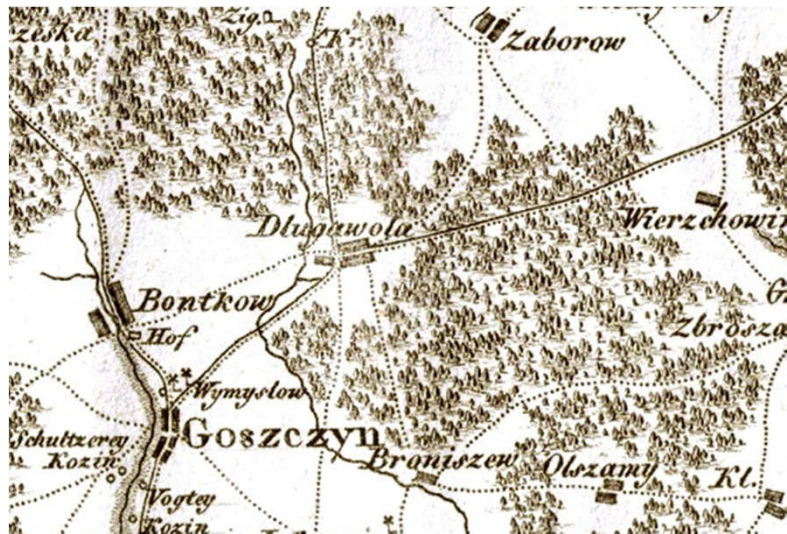
**Miłoszyce
(Dolny Śląsk)
Wieś placowa (owalnica)**

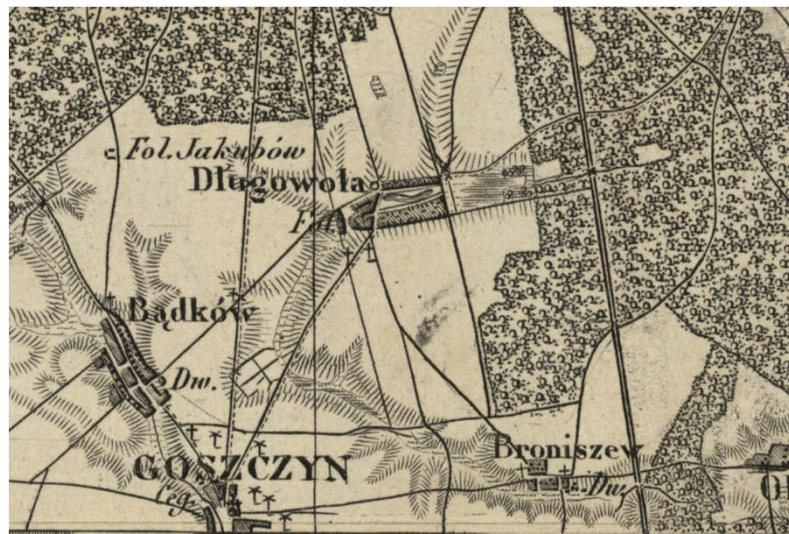
Długowola
(Mazowsze)
Wieś placowa (owalnica)

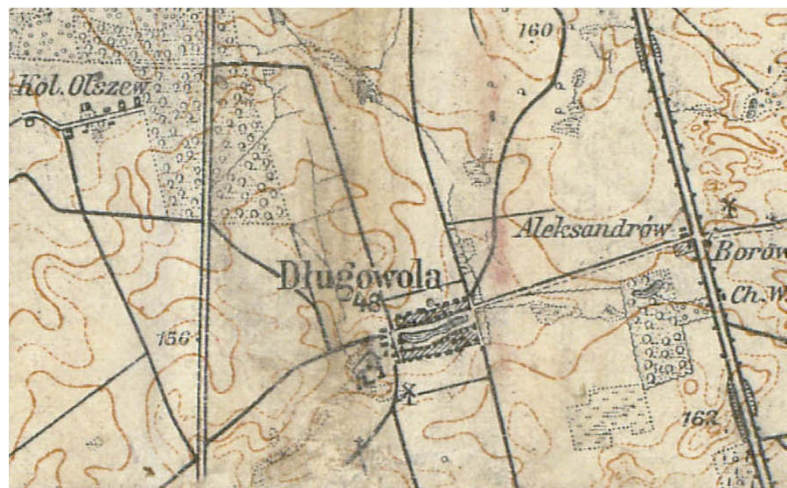
**Piwoda
(Podkarpacie)
Wieś rządowa**

1803, D III Warszawa, Czersk, Rawa (1:150 000 Gilly: Special Karte von Südpreussen)

1850, Kol.IV Sek.IV Mszczonów, Warka (1:126 000 Mapa Kwatermistrzostwa)

1915, Wyszogród ÷ Grójec (1:100 000 Karte des Westlichen Russlands - arkusze łączone zestaw 1 /1892 - 1921/)

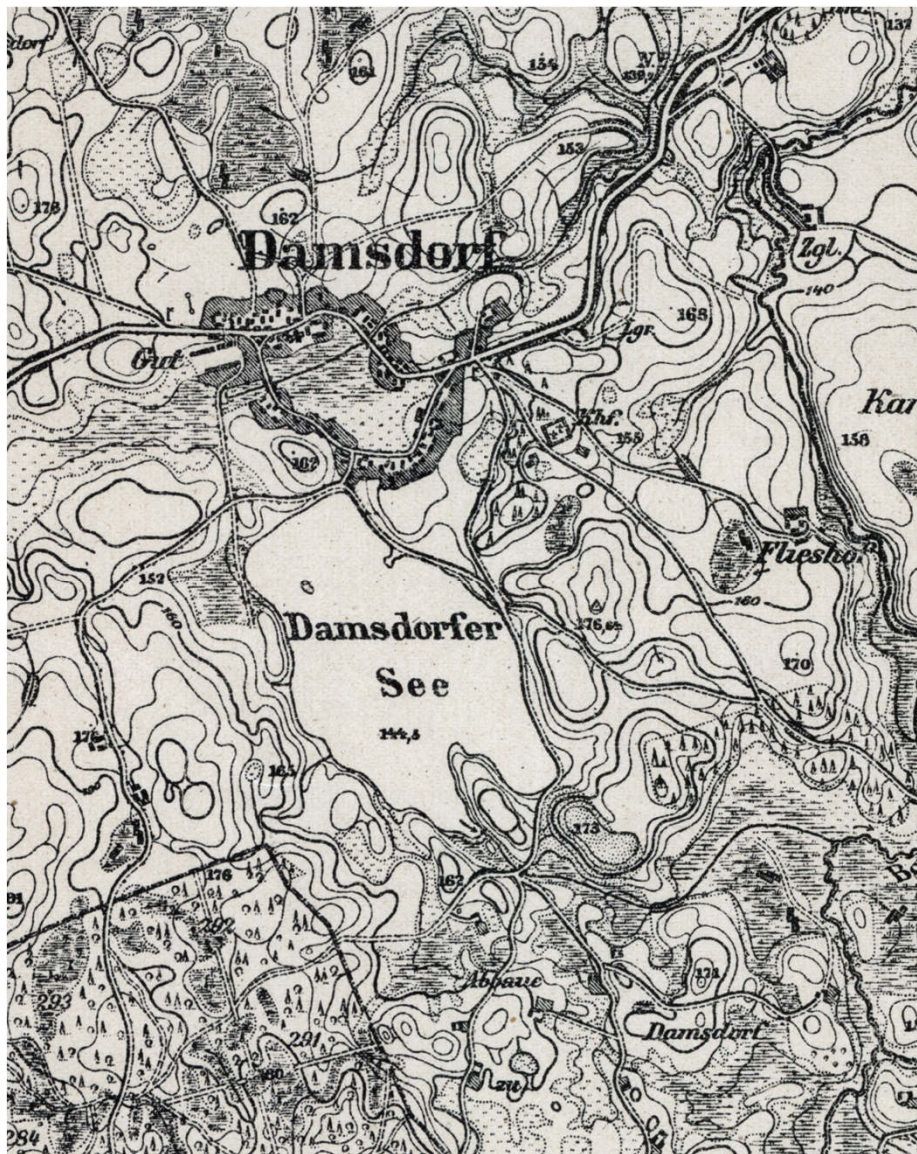
1941, Goszczyn (1:50 000 Sztab Generalny Armii Czerwonej)

Długowola

1823

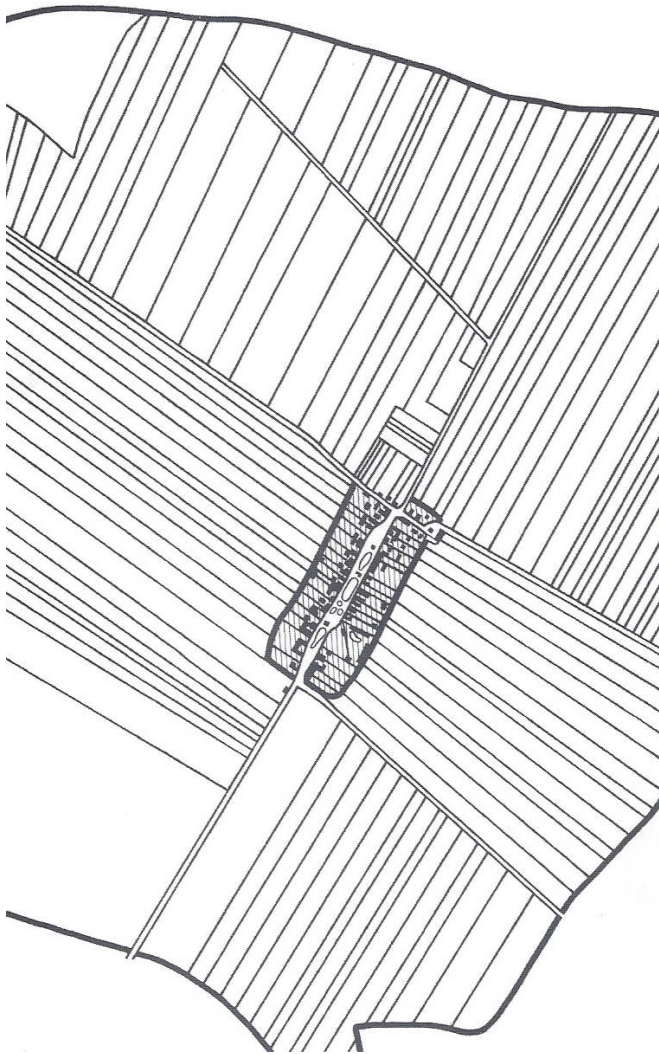
1932

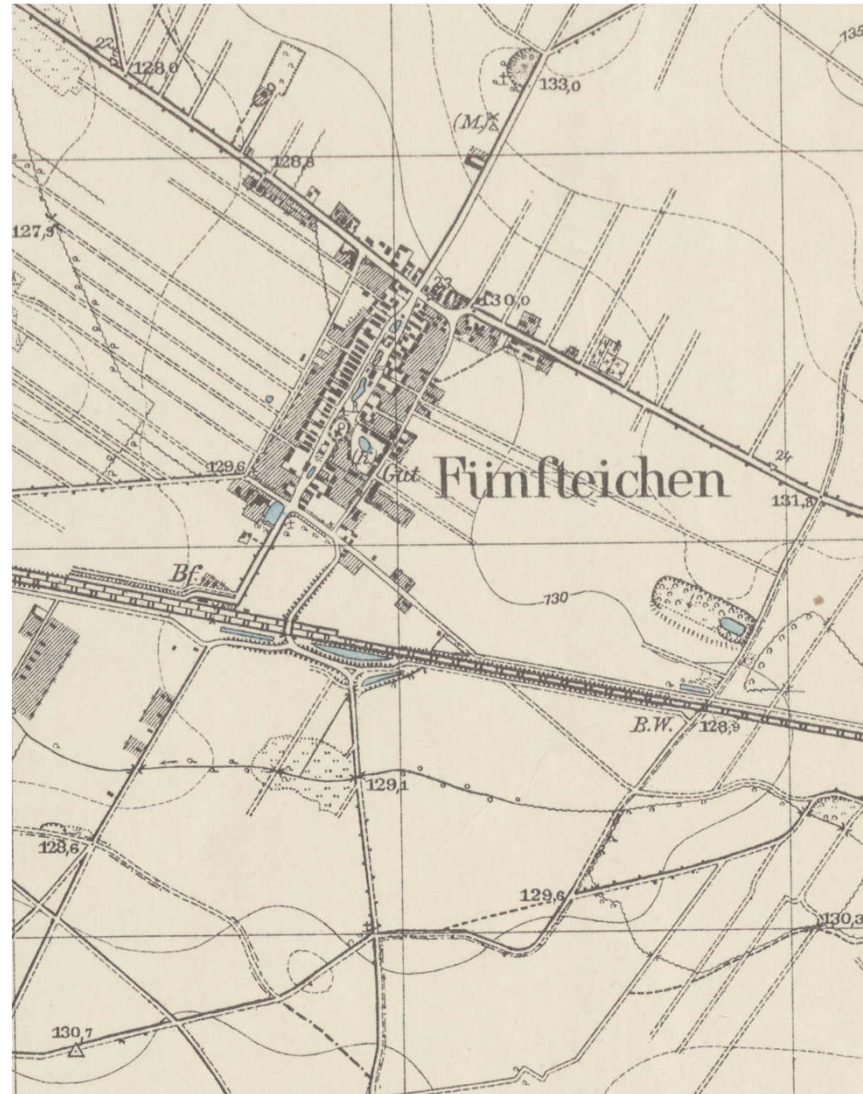
Niezabyszewo

WYDZIAŁ NAUK
GEOGRAFICZNYCH
Uniwersytet Łódzki

1820

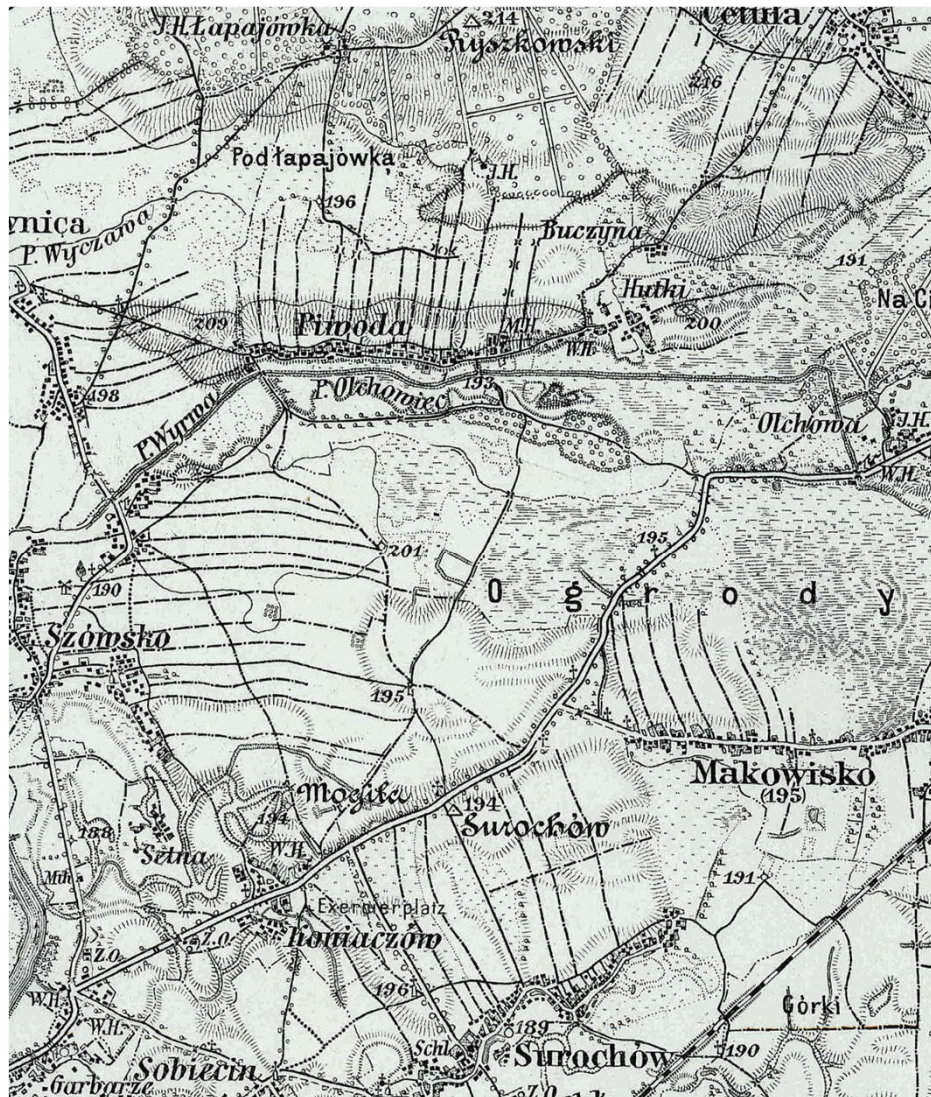
1937

Miłoszyce

WYDZIAŁ NAUK
GEOGRAFICZNYCH
Uniwersytet Łódzki

1888

1939

Piwoda

WYDZIAŁ NAUK
GEOGRAFICZNYCH
Uniwersytet Łódzki

Badania terenowe: społeczne i inwentaryzacyjne

ZASTOSOWANE TECHNIKI BADAWCZE:

1. Wywiad kwestionariuszowy (189/40)
 2. Mapy mentalne (odręczne szkice wsi) (179/37)
 3. Wywiad swobodny ze standaryzowaną listą poszukiwanych informacji
-

Budowa kwestionariusza:

21 pytań (plus metryczka). Dodatkowo Respondenci zostali poproszeni o narysowanie mapy swojej miejscowości.

Pytania kwestionariuszowe dotyczyły wyobrażeń i wartościowania wsi przez mieszkańców (skojarzeń, ocen, najważniejszych cech, poczucia wyjątkowości (wsi), znajomość historii, miejsc centralnych, charakterystycznych, oswojonych, ważnych, granic miejscowości), a także stosunku respondentów do swoich sąsiadów, przyrody, zaangażowania w życie społeczne wsi.

Dobór próby: nieprobabilistyczny – oparty na dostępności badanych

Pytania zawarte w kwestionariuszu:

- Jaka jest Pana/Pani pierwsza myśl, pierwsze skojarzenie, kiedy słyszy Pan/Pani *nazwę swojej wsi* ?
- Proszę wskazać kilka najważniejszych cech Pana/Pani miejscowości.
- Czy Pana/Pani zdaniem miejscowość, w której Pan/Pani mieszka jest wyjątkowa?
- Czy zna Pan/i historię swojej miejscowości lub jej okolic?

- Gdzie Pani/Pana zdaniem w Pana/Pani miejscowości jest jakieś miejsce centralne?
- Jakie funkcje spełnia to miejsce dla mieszkańców?
- Czy Pana/Pani zdaniem Pana/Pani wieś posiada wyraźne granice?
- Proszę aby wykonał/a Pan/i mapę swojej miejscowości w taki sposób, jakby miał/a Pan/i opisać to miejsce nieznanemu. Proszę uwzględnić wszystkie charakterystyczne Pana/Pani zdaniem cechy miejscowości.

- Proszę krótko opisać miejsca charakterystyczne we si (gdzie się znajdują, czym się wyróżniają?)
- Czy te miejsca wywołują w Panu/Pani jakieś szczególne emocje czy wrażenia, jakie?
- Co w przestrzeni wsi świadczy Pana/Pani zdaniem o porze dnia/tygodnia/roku? *(ilustruje, wyznacza)*
- Kiedy P. zdaniem Pana/Pani wieś wygląda inaczej niż zwykle?
- Co dla Pana/Pani znaczy pojęcie „wieś”?

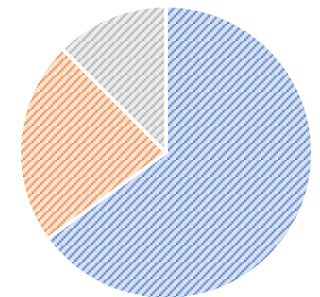
Pierwsze skojarzenia, najważniejsze cechy miejscowości, wyjątkowość

- Wśród pierwszych skojarzeń związanych z analizowanymi miejscowościami przeważają określenia podkreślające osobistą identyfikację z miejscem: „mój dom”, „miejsce zamieszkania”, „moje miejsce na ziemi”, „tutaj mieszkam”, „dom rodzinny”;
- Mieszkańcy wsi zwracali także uwagę na położenie (Kaszuby); zagospodarowanie i funkcje rolnicze miejscowości (teren sadowniczy, sady, rolnictwo); wyjaśniali nazwę wsi (np. Piwoda – piwo i woda; Miłoszyce – jest miło); podkreślali walory przyrodnicze i dobre relacje społeczne (przyroda, czyste powietrze, cisza, spokój, życzliwość, ładna miejscowość).
- W przypadku cech najważniejszych koncentrowano się zarówno na walorach przyrodniczych i krajobrazowych (czysta, ładna, zadbane, piękne widoki, żyzne gleby), jak i funkcjonalnych (rolnicza, sadownicza, dobrze skomunikowana, dobrze wyposażona w usługi, infrastrukturę, bezpieczna) czy społecznych (pracowici, sympatyczni, mili ludzie, spójna społecznie).
- Wyjątkowość wsi mieszkańcy widzą w ich położeniu, krajobrazie, historii, zabytkach, relacjach społecznych.

CZY MIEJSCOWOŚĆ JEST WYJĄTKOWA?

☒ tak ☒ nie ☒ nie mam zdania

Proszę wskazać miejsce w P. wsi, które jest

- a) miejscem charakterystycznym (symbolem)
- b) piękne
- c) brzydkie
- d) w którym widać rozwój
- e) w którym widać kryzys
- f) w którym czas płynie najszybciej
- g) w którym czas płynie najwolniej
- h) w którym czas się zatrzymał
- i) najstarsze
- j) najmłodsze
- k) miejscem spotkań
- l) jest niebezpieczne
- m) w które P. ucieka

MIŁOSZYCE, NIEZABYSZEWO, DŁOGOWOLA, PIWODA

Miejsce charakterystyczne (symbol) – wyróżniki przyrodnicze: stawy, las; sfera sacrum: Kościół i miejsca pamięci: mogiła

piękne – natura: stawy, las, pola; miejsce centralne: rynek, sfera sacrum: kościół, miejsca nowe: stadion

brzydkie – przestrzenie biedy: zaniedbane konkretne ulice; budynki (dworzec PKP), niewyremontowane drogi, „rudery” po PGR-ach

w którym widać rozwój -
nowe budownictwo: nowe
osiedla, budynki: OSP;
infrastruktura: drogi i
chodniki, instytucje: szkoła;
nowoczesne sadownictwo

w którym widać kryzys –
są to często również
przestrzenie oceniane jako
„brzydkie”, pozbawione
estetyki: konkretne ulice,
budynki (dworzec PKP),
drogi,

w którym czas płynie najszybciej – miejsca codziennej aktywności (ruch + ludzie):

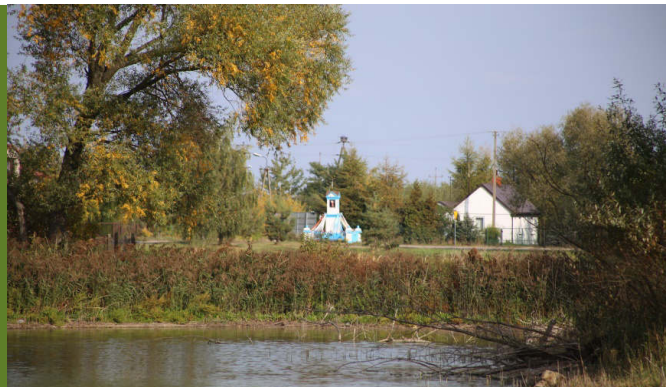
- zawodowej, szkolnej: praca, szkoła
- rodzinnej: dom (jako przestrzeń obowiązków)
- fizycznej: boisko, stadion, Klub Sportowy

w którym czas płynie najwolniej – sfera sacrum:
Kościół, klasztor, ale i miejsca dotknięte kryzysem:
zaniedbane ulice, natura: jezioro, miejsca bliskie: dom

w którym czas się zatrzymał – sfera sacrum: Kościół,
kaplica, kapliczki, miejsca pamięci / tożsamości:
cmentarz; miejsca dotknięte kryzysem: zaniedbane ulice,
natura: las, jezioro, staw („*tu jest wciąż tak samo*”)

najstarsze – sfera sacrum, obiekty zabytkowe: kościół, domy; od dawna nie rozwijające się: tereny po PGR-ach

najmłodsze – nowe zabudowania: nowopowstałe osiedla, nowe budynki: OSP, usługi: gabinet stomatologiczny; instytucje: przedszkole,

miejsce spotkań – miejsca integracji: świetlica, Dom Kultury, miejsca publiczne: rynek, centrum wsi, sklep, miejsca prywatne: dom; sfera sacrum: kościół

jest niebezpieczne – miejsce ruchu ulicznego
(potencjalne miejsce wypadków drogowych):
niebezpieczne skrzyżowanie ulic, natura: jezioro

w które P. ucieka – natura: las, jezioro, pola, łąki
miejsce bliskie, oswojone: dom, własne podwórze

Wywiad swobodny

Narzędziem badawczym są **dyspozycje**, czyli lista poszukiwanych przez badacza informacji. Dyspozycje zorganizowane zostały w trzy bloki tematyczne:

1. Kształtowanie się biografii Respondenta w związku z miejscowością, którą zamieszkuje oraz jego stosunek do niej,
2. Stosunek Respondenta do ważnych miejsc na mapie miejscowości,
3. Aktywność społeczna Respondenta na rzecz miejscowości i przestrzeni, którą zamieszkuje.

Respondenci...

Projekt zakładał realizację około 10 wywiadów. Dobór próby był celowy. Wywiad swobodny stanowił pogłębienie wywiadu kwestionariuszowego.

Wieś – przestrzeń (krajobraz) - narracja

K. Rembowska (2011), GEOGRAFIA REGIONALNA JAKO OPOWIEŚĆ [w:], Podstawowe idee i koncepcje w geografii, t. 6.

„Opis relacji między ludźmi i przestrzenią uwzględniać musi zarówno obraz przestrzeni fizycznej, istniejącej w społecznej świadomości, jak i obraz przestrzeni wyimaginowanej, tkwiącej w świadomości indywidualnej lub zbiorowej. Podstawą opowieści nie może być inwentaryzacja i przestrzenne porządkowanie faktów, a hermeneutyczna (humanistyczna) ich interpretacja. Ośrodkiem narracji powinien być człowiek, a właściwie wspólnoty terytorialne ludzi. Opowieści powinny konfrontować przeszłość z teraźniejszością, tylko w takich narracjach ujawniają się bowiem sensy ludzkiego zamieszkiwania w świecie

P. Vidal de la Blache:
Tableau de la géographie de la France, 1903;
Principes de la géographie humaine, 1922.

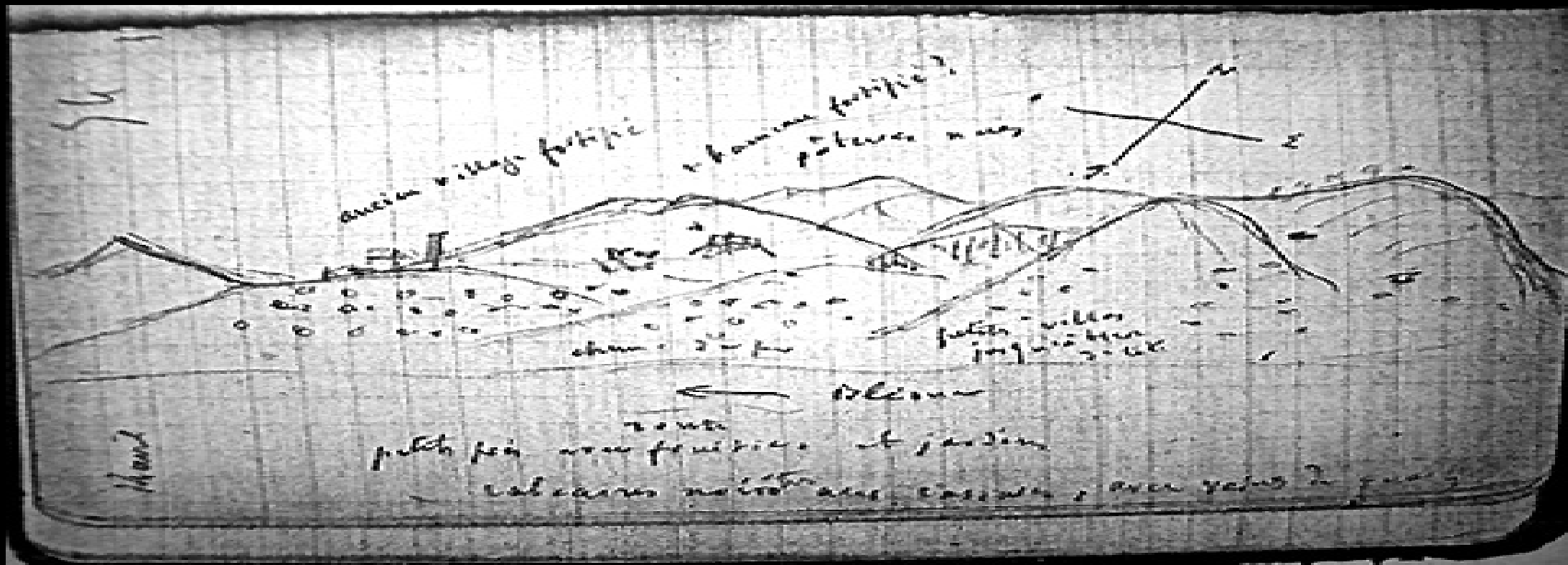
*Specyficzne doświadczanie przestrzeni przez geografa, która nasycona jest dziedzictwem „długiego trwania”
otwiera inną perspektywę dla badań i refleksji.*

Szkice P. Vidala de la Blache
z podróży po regionach nad
Morzem Śródziemnym

R. Courtot, Les paysages et les hommes des Alpes du sud dans les carnets de Paul Vidal de La Blache, 2007.

*„praktycznym i metodologicznym odniesieniem jest zawsze krajobraz..., geograf jest wrażliwy na formy, kolory, figury, pejzaże czy dziedzictwo, ma zdolność do analizowania, włączania pamięci, wyobraźni, gotowy **zmobilizować się by uchwycić, zrozumieć konkretne obrazy...**”, s. 12*

Prace terenowe, dokumentacyjne:

- 300-400 fotografii w każdej wsi, inwentaryzacja obiektów „znaczących”**
- zdjęcia obiektów;**
- panoramy (ramy zewnętrzne i wewnętrzne).**

**Przestrzenie
przemijania**

Przestrzenie wzrostu (rozwoju)

Przestrzenie pamięci i „nie-pamięci”

Przestrzenie przyrody

**Przestrzenie
publiczne**

Przestrzenie instytucji

Przestrzenie kontrastów (nierówności)

Przestrzenie sakralne

Przestrzenie.....

Dziękujemy za uwagę

